

מדוע לא מספידים ומתענים בחנוכה?

ר' יוסף זנו

הגמרא בדף כא ע"ב במסכת שבת העוסקת בעניין חנוכה שואלת:

"מאי חנוכה? דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, **דלא למספד בהון ודלא להתענות בהן**".

חנוכה מתאפיין בניצחון ענק של המכבים על היוונים, ניצחון האור על החושך. וכמובן הנס הענק של פח שמן קטן שהספיק ל 8 ימים!

מה ראו חז"ל, חוץ מהדלקת הנרות בכל יום במשך 8 ימים, לגזור שאסור להתענות ואף לא להספיד בימים אלו? **מה הבעייתיות אם היינו מתענים ומספידים בחנוכה?**

ימים אלו טומנים בתוכם אורות מדהימים. ובלשון פשוטה יותר – ימים עם סיכוי להשיג השפעות שאין בכל יום, חז"ל בחכמתם הרבה ראו – בכדי שלא לפגוע בימים נפלאים אלו – לגזור על תעניות והספדים, כיון שאחרת היו מצמצמים אותם אורות מדהימים.

כדי ללמוד יותר מה היה קורה אילו היינו מתענים בחנוכה – תחשבו על הסיטואציה הבאה: מדינה קטנה שהייתה תחת שלטון זר הממרר לה את החיים ולא נותן לאותה מדינה לעשות כחוקיה הנהוגים עד לאותו כיבוש. כמות מועטת של אנשים מאותה מדינה לא יכלה יותר להמשיך לסבול, ופשוט יצאו למלחמה מול השלטון הזר החזק עשרות מונים ממנה והיו עם אמצעי נשק משוכללים ביותר וכמות אנשים הגדולה פי אלף ואף יותר, אעפ"כ אותם אנשים מהמדינה הקטנטנה ניצחה והדפה ממנה את השלטון הזר.

היה עולה על דעתנו אילו היינו אנו מחוקקי המדינה לגזור יום צום על יום היסטורי זה? ביום שמחה כזה אחר שנים של התמרמרות נעשה זכר לאותה עצבות שהייתה ונגזור תענית? הייתכן?

מובן שתענית לא נגזר, אך מדוע **על ההספד גזרו?** הרי אפשר לשמוח, לאכול ולשתות טוב ואף להספיד – לומר דברים על אותם אנשים שמתים – מה הבעיה בכך? אולי אף זה טוב, לא להשתגע מרוב שמחה, לקחת את הדברים בפרופורציות, אולי אף ליצור איזון?

הרב אברהם יצחק הכהן קוק בספרו הנפלא "עין איה" על מסכת שבת על הדף הנ"ל העוסק בחנוכה מבאר במתיקות מדוע חז"ל גזרו על ההספד.

"ההשלמה הבאה בברכת ה' צריכה שתחול בין על הצרכים הרוחניים בין על הצרכים החומריים – שהם נצרכים ומשמשים לאמצעים נכונים לצרכים הרוחניים".

כלומר שפע \ ברכה שקיבלנו מאת ה' יתברך אנו צריכים בשני מישורים: הרוחני והחומרי.

בהמשך כותב הרב מדוע זה חשוב האמצעי הרוחני והיכן זה מתבטא בגזירה שגזרו חז"ל.

" דלא למספד בהון – מצד הרוחניות, ודלא להתענות בהון – מצד החומריות.

להורות בא, שעמים רבים באה להם מפלתם דווקא מניצחונם, כאשר התמכרו להצלחתם החומרית ויאבדו יתרונם האנושי. ע"כ תמיד צריכה עין ישראל להיות צופיה להעמיד המשקל של ההצלחה הרוחנית במקום ההצלחה החומרית, לבל יהיו אנשי רוח, אנשי קודש, צריכים להיות הולכים במר רוח והספד על הקדושה והמידות

הטובות, יראת ה' ואהבתו, המתמוטטת חלילה לרגלי השביעה החומרית, כ"א דלא למספד, תהיה מצורפת עם דלא להתענאה".

כלומר רק לשמוח על ההצלחה יכלה לגרום לנו ח"ו אבדון כמו שנגרם להמון אומות דווקא אחרי ניצחון כביר שהיה להם. חז"ל בעומק חכמתם האדירה ראו שאם יהיה מותר להספיד שלכאורה אין בזה שום פסול ופגימה בימים הללו, אזי אנשי קודש, אנשי הרוח של האומה יהיו עסוקים במרירות הנפש ולא יהיה מי שיאזן את רוב השמחה העצומה, לא יהיה באנשי הרוח והקודש את העוצמה לאזן, רק ע"י שהם יהיו משוחררים מהספדים הם גם יתעצמו בשמחה המרובה ובכוחות רעננים, ויהיו את אנשי הקודש שינחיתו אותנו לקרקע בחזרה ושלא נאבד את הראש כשאר האומות שהזכיר הרב. ורק ע"י שגזרו שאסור להספיד זה המגננה הטובה והיעילה ביותר.

שנשכיל בכל דרכנו לתת את האיזון הנכון בין שני כוחות החיים האדירים שבקרבנו הרוחניים והחומריים.